

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 7 Sayı: 34 Volume: 7 Issue: 34

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

**BİR NATÜRALİSTİN SOSYALİST ÜTOPYASI: EMEK (TRAVAIL)
THE SOCIALIST UTOPIA OF A NATURALIST: LABOUR (TRAVAIL)**

Bekir GÜZEL*

Öz

İnsanlar yüzyıllar boyunca içinde yaşadıkları toplumların sorunlarıyla, dertleriyle ve sıkıntılarıyla uğraşmaktadırlar. Her zaman daha iyi ve daha güzel bir toplum özlemi içinde olan insanoğlu bu hayalini gerçekleştirebilmek için farklı yollara başvurmaktadır. Ütopya yazıları da insanoğlunun bu hayalini gerçekleştirebilmesi için başvurduğu yollardan biridir. Yazarlar ütopyalar aracılığıyla bütün insanların özlemini duydukları ve hayalini kurdukları bir toplum düzenini ortaya koymaya çalışırlar. Bu yüzden ütopyalar ortaya çıktıkları ilk dönemlerden itibaren okurlar tarafından büyük bir merakla takip edilmektedirler. Özellikle Christopher Columbus'un (1451-1506) Yeni Dünya'yı keşfinin ardından kıta Avrupa'sında yayılan hikâyeler ütopya yazılarına olan ilgiyi günden güne arttırmıştır. Bazı yazılar doğrudan 'ütopya' başlığı altında yayınlanır; ancak bazıları ütopyik olmasına rağmen ütopya başlığı altında yayınlanmazlar. Émile Zola (1840-1902) tarafından kaleme alınan *Emek (Travail)* romanı bu bağlamda değerlendirilebilecek ütopyalardandır. Söz konusu romanda yazar sosyalist ütopyik bir toplum hayali kurmaktadır ve bunu ana karakter Luc aracılığıyla gerçekleştirmektedir. Bu çalışmada söz konusu ütopyanın oluşumunu hazırlayan nedenler, oluşum evresi ve ütopyadaki toplumsal yaşam edebiyat bağlamında değerlendirilerek incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Émile Zola, Emek (Travail), Ütopya, Toplumsal Yaşam, Toplum Düzeni.

Abstract

For ages people have been dealing with the problems and troubles of the society in which they live. Human beings longing for a better and better society try various ways to realize this dream. One of the ways of realizing this dream is utopia writing. Authors try to reveal the organization of society which all people dream of and long for in their utopia writings. For this reason, utopias have been impatiently followed by most readers since utopias first emerged. Particularly, stories spread in Europe following the discovery of the new world by Columbus (1451-1506) have increased the interest in utopia writings day by day. Some of the utopia writings are published under the name of "utopia" but, even if they are utopian, some of them are not published under the name of "utopia". The novel *Labor: Travail* by Emile Zola (1840-1902) is one of these utopias. In *Labor: Travail*, Zola dreams of a socialist and idealized society and this is realized in the book by the protagonist, Luc. In this study, the reasons paving way for Zola's utopia and process of the utopia are discussed by analyzing the social life in the utopia in Labor.

Keywords: Émile Zola, Labor (Travail), Utopia, Social Life, Organization of Society.

1. Giriş

Yazıldıkları ilk dönemden itibaren pek çok okur tarafından büyük bir ilgi ve merak ile okunan ütopya yazıları genellikle ideal olan bir toplum düzeninin hayali neticesinde ortaya çıkmıştır. Zira insanlar yaradılışları itibariyle her zaman daha iyinin ve daha güzelin arayışı içindedirler. Krishan Kumar'a göre "ütopya hem hiçbir yerdir (outopia) hem de iyi bir yerdir (eutopia). Mümkün olmayan, ancak insanın bulunmak için heves ettiği bir dünyada yaşamak: Ütopyanın kelime anlamıyla özü budur. Bu açıdan ütopya hayal niteliğindedir." (Kumar, 2005:9) Ütopya kelimesi köken olarak Yunanca yok anlamına gelen "ou" ve iyi anlamına gelen "eu" kelimelerden ortaya çıkmıştır. Bu kelimelerin ortak harfi olan "u" ile var olmayan anlamına gelen "topos" kelimesini

* Okutman, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu.

birleşmesi sonucunda ortaya “utopos” kelimesi çıkmıştır. Bu kelime zamanla İngilizcede “utopia”, Fransızca da “utopie” ve Almancada da “Utopie” olarak Latin dillerine eklenmiştir. “Ütopya ile ilk karşılaştığımızda çoğu kez ilk gördüğümüz bir öyküdür. Ütopya en başta bir kurgu olması itibarıyla ideal toplumun farklı türlerinden, toplumsal ve siyasal teorinin öteki çeşitlerinden ayrılır. Kelimenin geniş anlamıyla bir “bilimkurgu” türüdür.” (Kumar, 2005:37) Bu durum ütopya ile ilgili yapmış olduğumuz bu çalışmamızın edebiyat bağlamında değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır.

2. Ütopya ve Edebiyat

İnsanlar yüzyıllar boyunca içinde yaşadıkları toplumların sorunlarıyla, dertleriyle ve sıkıntılarıyla uğraşmaktadırlar. Her zaman daha iyi ve daha güzel bir toplum özlemi içinde olan insanoğlu bu hayalini gerçekleştirebilmek için farklı yollara başvurmuştur. İnsana ve insan hayatına dair bilinen ya da bilinmeyen gerçeklerin arayışı içerisinde olan edebiyat da zamanla bu hayali gerçekleştirebilmek için kullanılan bir araç haline dönüşmüştür. Günümüzdeki modern anlamını 18. yüzyılda kazanan edebiyat tıpkı sosyoloji gibi toplumu, toplumsal yapıyı ve toplumsal olayları konu edilen ve bu konulardan beslenen bir alandır. G. Nikolayeviç Pospelov’un (1967) da belirttiği gibi edebiyatı diğer türlerden farklı kılan en önemli özelliği de onun entelektüel içeriğidir. Ayrıca edebiyat ele aldığı konular itibarıyla toplumsal farkındalığın oluşmasına yol açarak toplumun evrimleşmesine katkı sağlamaktadır. Edebiyattaki entelektüel içeriği oluşturmakla yükümlü olan yazarlar aynı zamanda içinde yaşadıkları toplumların da birer sözcüleri durumundadırlar. Goldmann’a (1964) göre her yazar o toplumun kolektif bilincinin bir ürünüdür. Dolayısıyla her eser o toplumun kolektif bilincinin bir dışavurumudur. Krishan Kumar’ın dediği gibi “Mesele açık: Ütopya aslında kendinden ve kendi için edebi bir hayal egzersizi olmaktan çok toplumsal ve siyasi spekülasyonun aracıdır. Beğenilerimizi ve arzularımızı yazarın istediği yöne çekmeyi amaçlamaktadır.” (Kumar, 2005:43) Bu yüzden yazarlar ait oldukları toplumların hayalini kurdukları yeni toplum düzeninin inşası için farklı adlarda anılan ütöpic eserler kaleme almışlardır.

Platon (M.Ö. 427 – M.Ö. 347) tarafından kaleme alınan “Devlet” adlı eser bilinen ilk ütopya örneğidir. Edebi bir başlık olarak ütopya kelimesi ilk defa Hollandalı düşünür Thomas More (1478 -1535) tarafından 1516 yılında kaleme alınan “De Optimo Reipublicae Statu deque Nova Insula Utopia” başlıklı kitapta kullanılmıştır. Bu kitabın ardından Tommaso Campanella (1568 - 1639) tarafından “Güneş Ülkesi” adlı kitap kaleme alınmıştır. Daha sonra Francis Bacon (1561 - 1626) tarafından “Yeni Atlantis” adlı kitap yayınlanmıştır. Böylece Batı edebiyatında en çok bilinen ütopya üçlemesi tamamlanmıştır. Doğu edebiyatında ütopyalara çok sık rastlanmamaktadır. Doğu edebiyatındaki bilinen ilk ütopya örneğine Fârabi (872 - 951) tarafında yazılan “Faziletli Şehir” (El-Medinetü'l-Fazıla) adlı eserle rastlamaktayız. Bu eseri İbn-i Tufeyl (1106 - 1186) tarafından yazılan “Hayy Bin Yakzan” adlı roman takip etmiştir.

İbn-i Tufeyl tarafından yazılan bu eser roman özellikleri taşımaktadır ve ütöpic bir roman örneği olarak kabul edilmektedir. Bu karşın bazı eleştirmenler tarafından ütopyalarda mantıklı ve geleneksel kurgu türüne uygun olmadıkları gerekçesiyle roman türünün içine dâhil edilmemektedirler. Ancak ütopyalarda edebiyattaki geleneksel kurgu anlayışının gelişmesine ve bugün gelinen noktada post-modern kurgunun oluşmasına büyük katkı sağlamışlardır. Zira Kumar’ın da görüşü bu yöndedir. “More’un icat ettiği şekliyle ütopyayı bir roman olarak görmek en doğrusudur. Nitekim on sekizinci yüzyılda geleneksel roman şekillenirken, More’un eseri romanın gelişimine hiç kuşkusuz katkıda bulundu. Bir kere oluştuktan sonra roman da karşılığında ütopyanın ufkunu ve imkânlarını genişleterek onu besledi.” (Kumar, 2005:45)

3. Ütopyaların Oluşumunu Hazırlayan Nedenler

Tarihi ve gelişim süreci incelendiği zaman ütopyaların ortaya çıkmasına yol açan pek çok sosyo-kültürel ve felsefi gelişmelerin yaşandığı görülmektedir. Bu gelişmelerin en önemlisi şüphesiz Rönesans akımıyla birlikte ortaya çıkan Hümanizm düşüncesidir. Hümanizm yazarlar için Hıristiyanlığın katı skolastik anlayışından kurtuluşun anahtarıdır. İsmail Çeşitli’ye göre “İnsan sevgisi üzerine kurulan hümanizm; insanlık aşkı anlamına gelir. Hıristiyanlığın katı kuralları içinde boğulan, skolastik düşüncenin zincirlerinden kendini kurtarıp nefes almaya çalışan sanatçılar yeni

bir arayışın peşine düşmüşlerdi". (Çetişli, 2006:40) Hümanizm düşüncesi özellikle 15. ve 16. yüzyıllarda batı felsefesinde çok önemli bir yere sahiptir. Zira More'un kaleme aldığı "Ütopya" adlı eser bu döneme rastlamaktadır. More'un Ütopya'sı Sokrates'in ideal toplum düzenini anlatıldığı, Platon tarafından kaleme alınan "Devlet" adlı eserden ve Hümanizm düşüncesinden önemli izler taşımaktadır. Ayrıca Rönesans ve Reform hareketlerinin etkisiyle 17. ve 18. yüzyıllarda ortaya çıkan Aydınlanma felsefesi ve Pozitivizm akımı ütopyaların oluşumunu etkileyen felsefi alt yapılar olarak karşımıza çıkmaktadır. Kumar'a göre "Ütopya modernizmle beraber doğdu. Rönesans ve Reform dediğimiz düşünce ve eylem patlamasının ürünüydü. Ütopya, Rönesans düşüncesinin ayırt edici özelliği olan Helenci akılcılıkla, (More'un reformculara düşmanlığına rağmen) Protestan Reformculuğunda bir çıkış yolu bulan Batı Hıristiyanlığının demokratikleştirici itkisini harmanladı." (Kumar, 2005:84) Zira Rönesans ve Reform hareketleri sonucunda insanlar yavaş yavaş dini inanışlarının etkisinden uzaklaşmaya başlamışlardır. Bu durum onların ölümden sonraki hayata yönelik düşüncelerini de etkilemiştir. Ölümden sonraki bir cennetin varlığına olan inancını kaybetmeye başlayan insanlar, bu dünyada var olan bir cennetin peşine düşmüşlerdir. Böylece yazarların çeşitli başlıklar altında farklı ütopyik yazılar kaleme almışlardır. Veysel Atayman'ın Güneş Ülkesi adlı eserin Türkçe tercümesinin ön sözünde belirttiği üzere ise "ütopyik düşüncenin temeli Avrupa'da, Platon ile başlayan ve rönesanstan itibaren laikleşen toplumsal eleştiri geleneğine dayanır. Özellikle Avrupa aydınlanma hareketine (16. – 18 yy) söz konusu laik eleştirel bilinç, 'yenilenmiş bir politik toplum tasarımına ve düşüncelerin ifadesine yönelik rasyonel bir göstergeler dili arayışına' destek verir." (Campanella, 2011:10)

Özellikle Francis Bacon'un "Yeni Atlantis" adlı eseri 19. yüzyılda Auguste Comte (1798 - 1857) tarafından Pozitivizm olarak adlandırılan ve temelinde bilim olan bir anlayışın izlerini taşımaktadır. Atayman'a göre "Bacon'un felsefesinin odağı bilimdir. Ona göre bilim bir ilerleme, gelişme sürecidir. Tarih boyunca dinsel, siyasal ve düşünsel nedenlerle önem verilemeyen bilimin, insanları aydınlatma işlevini öne çıkarmak gerekir. Bilim, sözcüklerle oynama yerine, doğanın özünü kavramaya yönelmelidir." (Bacon, 2010:9) Bilimin gelişmesine paralel olarak yaşanan teknolojik gelişmeler zamanla sanat ve edebiyat alanında da farklı anlayışların ortaya çıkmasına yol açmıştır. 19. yüzyılda ortaya çıkan natüralizm (doğalcılık) akımı bu tespiti uygun bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu akımın kurucusu ve en önemli temsilcisi Émile Zola'dır (1840 - 1902). Zola, realizm (gerçekçilik) akımına tepki olarak geliştirdiği bu akımla bilimi ve bilimin üstünlüğünü ön plana çıkararak pek çok eser kaleme almıştır. Zola, Natüralizm'in etkisiyle 19. yüzyıl Fransız toplumunu en ince ayrıntısına kadar, hiçbir şekilde abartıya ve yanılgıya vermeden, bütün doğallığıyla eserlerine yansıtmıştır. Ancak pek çok romanından farklı olarak Emek (Travail) adlı romanda bu doğallıktan biraz uzaklaşarak "ütopyik sosyalist" bir toplum düzenine yer vermiştir.

4. Emek (Travail) : Bir Natüralistin Sosyalist Ütopyası

Emek (Travail) Zola tarafından 1901 yılında yayınlanmıştır. Roman ana karakter Luc'un Fransa'nın kuzeydoğusunda bulunan Lorraine bölgesine bağlı Beauclair adlı yerleşim yerine gelmesiyle başlamaktadır. Luc Paris'te yaşayan bir mühendistir; ancak Beauclair'de yaşayan ve bir demir madeni ocağı sahibi olan arkadaşı Jordan'ın daveti üzerine bir süreliğine Beauclair'e gelmiştir. Buraya geldiğinde görmüş olduğu manzara Fransa'nın içinde bulunduğu buhranı açıkça görmesini sağlamıştır. Luc Beauclair'de bulunduğu ilk iki gün içinde demir fabrikalarında zor şartlar altında ve düşük ücret karşılığında çalışmak zorunda olan işçilerin içler açısı durumunu açıkça görmüştür. Ona göre işçilerin bu sömürü düzeninden kurtulabilmeleri için yeni bir toplum düzeninin inşasını kaçılmazdır. Bu dönüşümü gerçekleştirebilmek için "dayanışma" duygusunun çok önemli olduğuna inanmaktadır. Ancak nasıl bir yol izleyeceği konusunda henüz emin değildir. Bu noktada devreye Fransız ütopyik sosyalist Charles Fourier'nin (1772 - 1837) düşünceleri girmektedir. Luc geceler boyunca Fourier'nin hayalini kurduğu ütopyik sosyalist toplum düzenini anlattığı kitaplarını okumuştur. Ancak hayalini kurduğu bu toplum düzenini gerçekleştirebilmek için bir sermayeye ihtiyaç duymaktadır. Bu noktada devreye zengin bir mühendis olan arkadaşı Jordan girmektedir. Zaten Jordan'ın tek derdi bilimsel çalışmalar yaparak insanlığa ve bilime hizmet etmektir. Luc ilk yıllarda bazı zorluklarla karşılaşsa da zamanla bunların üstesinden gelmiştir. Zamanla

bölgedeki tüm fabrikaları, atölyeleri, köylüleri, esnafları ve zanaatkârları yeni kurulan ekonomik sisteme dâhil ederek yeni bir toplum düzeni inşa etmiştir. Böylece herkesin eşit iş yaptığı ve elde edilen kârdan pay aldığı bu yeni düzen, zamanla daha benimsenmiş ve kuşaktan kuşağa aktarılarak yüzyıllar boyunca devam etmiştir.

Emek (Travail) Zola tarafından yazılan en ilginç hatta en sıra dışı romanlardan birisidir. Zira romanlarında var olan tüm doğallığıyla yansıtmayı ilke olarak edinmiş olan yazar bu romanında ütöpik olarak nitelendirilebilecek bir toplum düzenini anlatmaktadır. Bunun en önemli sebebi şüphesiz yazarın yaşadığı dönemdeki sosyal sorunlar ve insanların yaşadığı kargaşa ortamıdır. Zaten yazar 19. yüzyılda yaşanan sanayileşme hareketlerinin Fransa'da oluşturduğu toplumsal adaletsizliği çok yakından izlemekte ve romanlarında bu duruma dikkat çekmektedir. *Emek (Travail)* adlı romanda da bu adaletsiz toplum düzenini ve toplumsal kokuşmuşluğu ana karakteri Luc'un bakış açılarıyla okuyucuya sunmaktadır. Nihayetinde anlatılan bu toplumsal sorunlar Zola'nın sosyalist toplum düzenine yönelik ütopyasının oluşmasını zorunlu hale getirmiştir.

a. *Emek (Travail)* Ütopyasının Oluşum Nedenleri

Luc'un Beauclair'e ulaşmasından sonra tanık olduğu pek çok olay, romanın ilerleyen bölümlerinde anlatılacak olan ütöpik sosyalist toplum düzeninin oluşumuna giden yolda oldukça önemlidir. Romanın hemen başında yer alan bir hırsızlık olayı dönemin şartlarını ortaya koymasından dikkate değerdir. Günlerce yiyecek hiçbir şey bulamamış Nanet adlı bir çocuk fırının önünden ekmek çalarken yakalanmıştır. Bu durum yazar tarafından tüm doğallığı okuyucuya sunulmaktadır.

“ – Bir çocuk ekmek çalmış...”

Ortalığın bu denli velveleye verilmesine şaşırılmış olan Madam Mitane de fırının önüne çıkmıştı. Jandarma kendisine doğru yönelip; “Buyurun Madam, bu rezil çocuk sizden şu koca ekmeği çalmış!” deyince donup kaldı. Jandarma gözdağı vermek için çocuğu sarsıp duruyordu;

- *Hapse gideceksin, biliyorsun değil mi? Söyle bakalım neden çaldım ekmeği?*
- *Ama çocuk hiç de etkilenmiş görünmüyordu. Düdük gibi çıkan sesiyle açık seçik cevap verdi;*
- *Ben de ablam da dünden beri bir lokma yemedik.” (Zola, 2010:37)*

Yukarıdaki olaydan da anlaşılacağı üzere bazı kişiler yiyecek bir lokma bile bulamamaktadırlar. Buna karşı bazıları da büyük bir bolluk ve refah içinde yaşamaktadır. Bu durum şüphesiz gelir düzeyindeki adaletsizlikten kaynaklanmaktadır. Zengin burjuvalar olarak nitelendirilen bu insanlar fakir halka yönelik hiçbir merhamet duygusu da taşımamaktadırlar.

“ Kasap Dacheux politikayla ilgileniyordu; zenginler ve güçlülerin yanında yer alan acımasız ve kendisinden mümkün olduğunca uzak durulan bir adamdı. “Et” sözcüğü onun ağzında aristokratik bir saygınlık kazanıyor, herkesin besin kaynağı olması gerektiği halde sadece zengin mutlu insanlara has bir yiyecek halini alıyordu. ” (Zola, 2010:21)

Açlık ve fakirlik temasının dışından işverenlerin işçilere yönelik tutumları da Zola'nın ütöpik sosyalist toplum düzenine giden yolda önemli kilometre taşlarından biridir. Bu dönemde işverenler, işçilerin haklarını hiçe sayıp onları istedikleri zaman işten atabilmekteydiler.

“ – Elinizi mi kestiniz?

- *Evet efendim, bir ayakkabı dikiş makinesinin iğnesi batınca, parmağım kırıldı... Sonra da kesmeleri gerekti. Ustabaşı hatanın bende olduğunu söyledi. Mösyö Gourier de bana elli frank verdi.*
- *Bir çeşit utancın zaman zaman titreştirdiği, yavaş ve yumuşacık bir sesle konuşuyordu. – Demek belediye başkanı Mösyö Gourier'in ayakkabı atölyesinde çalışıyordunuz.*
- *Evet, efendim... On beş yaşında girdim oraya. Bugün on sekizindeyim. Annem yirmi yılı aşkın zaman orada çalışmış, ama öldü. Ben yapayalnız kaldım, şu altı yaşındaki kardeşim Nanet'ten başka kimsem yok. Benim adım Josine...” (Zola, 2010:44-45)*

Josine'in bu hikâyesi dönemin sosyal hayatını ortaya koymasından önemlidir. Yoksulluk ve geçim sıkıntısı nedeniyle çocuklar çok küçük yaşlardan itibaren tehlikeli işlerde çalışmak zorunda kalmaktadır. Bu işler yüzünden pek çok çocuk ya sakat kalmaktadır ya da

hayatını kaybetmektedir. Bu dönemde Avrupa'da çocuk işçilerin iş kazalarına bağlı olarak ölüm oranı en yüksek İngiltere'dedir. Bu konuda İngiltere'yi Fransa takip etmektedir. Dr. Louis-René Villermé'nin (1782 - 1863) hazırladığı raporlara göre uzun çalışma süreleri, ücret düşüklüğü, yorgunluk ve beslenme eksikliği yüksek oranlarda çocuk ölümlerine yol açmaktadır. Bu durum Dr. Achille Penot'nun (1801 - 1886) raporlarında da aynı şekilde belirtilmektedir. Örneğin Dr. Villermé'ye göre bir fabrikada dokumacı olarak çalışan bir çocuğun olası yaşamı süresi 1 yıl 3 ay iken Dr. Penot'ya göre ise bu süre 3 yıl 11 aya kadar uzayabilmektedir (Villermé, 2006:11). Hazırlanan raporlara göre bu dönemde dokuma fabrikasında çalışmaya başlayan 10 yaşındaki bir çocuğun 14 yaşına gelmeden hayatını kaybettiği bir gerçektir. Fabrikalardaki ölümler sadece çocuklarla da sınırlı değildir. Yetişkin işçi ölümleri de 19. yüzyıl Avrupa'sında oldukça yaygındır. Ölümlerinin yüksek olmasının temel nedenleri çalışma ortamlarının çok sağlıksız olması ve yapılan işlerin çok tehlikeli olmasıdır. Bu duruma Zola'nın *Emek (Travail)* romanında da yer verilmektedir.

"Bütün bu koyu sefalet, hangarın tamamını saran, ancak bir döküm ustasının ocağının kapağını açmasıyla kör edici bir güneş ışığı ile deliniveren karanlıklar içinde uyukluyordu. Luc içeri girdiğinde, Bonnaire erimiş madeni son bir defa karıştırmaktaydı. Bu erimiş haldeki iki yüz kilo demir fırından çıktıktan sonra işlenecek, çelik haline getirilecekti. Bu işlem dört saat sürüyordu; en zor tarafı da ilk bekleyiş saatlerinden sonra bu karıştırma işiydi. Döküm ustası elli librelük bir gelberiyi iki eliyle kavrayıp o ateş gibi fırının kavurucu yansıması karşısında yirmi dakika boyunca karıştırıyordu. Bir kanca yardımıyla fırının dibini kazıyor, alevi kanıksamış gözleriyle sadece kendisinin bakabildiği, bir güneşi andıran o koca topağı karıyor, madenin rengine göre işin zamanını kestiriyordu. Gelberiyi fırından çektiği zaman, kıpkırmızı olmuş bir şekilde, kıvılcımlar saçarak çıkıyordu." (Zola, 2010:55-56)

Para kazanabilmek için bu tehlikeli ve zor işleri yapmak zorunda kalan işçilerden hayatta kalanlar fiziksel ve ruhsal bozukluklarla mücadele etmek zorunda kalmaktaydılar. Zira fizyolojik ve biyolojik durumlarına uygun olmayan ortamlarda çalışmak zorunda kalan bireylerin hem fiziksel hem de ruhsal gelişimleri olumsuz yönde etkilemektedir. Bu durum sonraki yıllarda bu bireylerin suça itilmelerine, şiddete başvurmalarına veya alkole bağımlı bir hayat sürmelerine yol açmaktadır. Bu şekilde bir toplumun varlığını sürdürebilmesi ve geleceğe umutla bakabilmesi mümkün değildir.

"On dört yıldır hep aynı korkunç işi yapa yapa vücudu şeklini kaybetmişti; ne var ki durmaksızın birbirini izleyen, bu düşünmeden, kişilikten hiçbir şey katılmadan yapılan hareketlerin neticesinde en çok zararı zekâsı görmüş, ateşe karşı mücadeleyle yükümlü bir element haline gelmişti. Çıkkı omuzları, aşırı derecede gelişmiş kimi uzuvları, ateşe baka baka yanıp rengi solmuş gözleri yetmezmiş gibi zekâsının uğradığı yıkımın da bilincindeydi. Zira alelade bir eğitimi aldıktan sonra daha on altı yaşındayken canavarın eline düşüvermişti." (Zola, 2010:58)

Zola'nın ana karakter Luc aracılığıyla okuyucuya sunduğu sorunlar yukarıdaki örneklerle sınırlı değildir. İşçilerin yaşadıkları yoksulluk, açlık ve sıkıntılara bir de işverenler tarafından aşağılanmaları veya hor görülmeleri eklenmektedir. Söz konusu bu durumlar da toplumsal bir değişimin gerçekleşmesini zorunlu kılmaktadır. Romanda bir tarafta işçi ailesinin küçük üyesi Nanet açlıktan ölmek için fırından ekmeğe çalarken diğer tarafta ise işverenler geniş katımlı yemekler ve av partileri düzenlemektedirler.

"Tam bu sırada iki uşak keklük kızartması ikram ediyorlardı, arabacı ise kadehlere Saint-Emillion şarabı dolduruyordu. Boisgelin gülerek:

- *Eh, o halde patates rejimine mahkûm olmayacağımıza, şu keklükleri gönül rahatlığıyla yiyebileceğimize dair teminat veriyorsun, değil mi?*

Bu iğneli şaka kahkahalarla karşılandı. Diğerleri ile gülen Delaveau da neşeyle karşılık verdi;

- *Yemin ederim... Sen uyu, rahat rahat yemeğini ye! Servetine el koyacak olan devrim o kadar yanın değil!*

Sessizce oturmakta olan Luc kalbinin çarptığını hissetti. Ücret köleliği, başkalarının emeğini sömüren sermaye denen şey işte buydu! Beş frank avans veriyor, işçinin sırtından yedi frank kazanıyor, o iki frankı da yiyordu. Hadi yine Delaveau fabrika çalışanlarından sayılırdı, bu işe kaslarını ve kafasını koymuştu. Ya şu hayatı boyunca hiç çalışmamış olan Boisgelin? Hangi hakla bunca lüks içinde yaşıyor, yiyip içiyordu?" (Zola, 2010:119)

Ütopyaların oluşumları hazırlayan etkenler genellikle toplumların sosyo-kültürel, ekonomik ve dini değerlerinin etkisiyle meydana gelmektedir. Bu durum bir toplumdan diğerine farklılık göstermektedir. Zola yukarıdaki örneklerde 19. yüzyılda Fransa'da var olan toplumsal yaşamı ve değerleri büyük bir titizlikle okuyucuya aktarılmaktadır. Ancak artık değişim zamanı gelmiştir ve bunun için gerçeklerden ve doğallıktan uzaklaşmak gerekmektedir.

"Harekete geçmeli elbette, düşünce bir eylemdir hem de yeryüzündeki en verimli güce sahip bir eylem... Filiz vermekte olan tohumların neler olduğunu biliyor muyuz? ... Bütün bu zavallıların durumu yüreğimi yakıyorsa da endişe etmiyorum... Zira devran dönecek, hasat zamanı da gelecektir." (Zola, 2010:152) [...]

"Beauclair'in karanlık sokaklarında esen şey dehşetti; bir zavallı üvey çocuk sürüsü gizliden gizliye kin güderek bu sokaklarda dolaşıyordu. Bonnaire'lerin soğuk ve çıplak yoksul evinde, işsizlik kemerleri sıkıp en gerekli ihtiyaçlardan yoksun bırakılarak aileyi açlıkla kıvrandırırken düşünüp taşınılmış, sistemli ve kaçınılmaz bir devrim hazırlanıyordu." (Zola, 2010:177)

1789 yılında yapılan devrim sadece burjuva sınıfının iş başına gelmesine yaramıştı; ancak sömürü düzeni ve sömürülenler değişmemişti. Gerçek anlamda bir devrimin gerçekleşmesi için herkesin üretimde aynı şartlarda yer alması ve üretimden ortak pay alması gerekmektedir. Bunun için de çok uzun bir döneme ihtiyaç vardı. Oysa Luc'ün Beauclair'de gördükleri ve yaşadıkları artık daha fazla beklemeye tahammülü olunamayacak bir durumdu.

b. Emek (Travail) Ütopyasının Hayata Geçişi

Zola bu romanında gerçekleştirdiği ütopyik sosyalist toplum düzenini iki temel üzerine inşa etmiştir: emek ve bilim. Yazar, emeğin üstünlüğünü, yüceliğini ve toplumsal refah için önemini ana karakter Luc üzerinde okuyucuya sunmaktadır. Bilimin insanlığın geleceği için önemini ise Luc'ün arkadaşı olan Jordan aracılığıyla okuyucuya sunmaktadır. Emek, Luc tarafından aşağıdaki sözlerle savunulmaktadır.

"Toplumun baştan yaratmak için emeğe düzen vermek yetecekti; emek hayati bir kural toplumsal bir zorunluluk olmaydı. Dolap beygiri gibi yük altında ezilen yenilmiş, hor görülmüşlere şiddetle uygulanacak bir emek değildi artık söz konusu olan; bahsi geçen emek herkes tarafından özgürce kabul edilecek, ilgi alanlarına ve yeteneklerine göre dağıtılacak, gönüllü çalışanların arzularına göre değişen, zorunlu sayıda birkaç saat için harcanacak olan emektir... Bir kent, bir belde koca bir arı kovani halini alıyor, birlikte kalkınmak adına herkes payına düşeni yapıyordu, bir tek boş gezen yoktu." (Zola, 2010:182)

Emeğin üstünlüğünü ve önemini bu sözlerle savunan Luc emeğe dayalı bir toplum düzeninin bilim ve bilimsel çalışmalar olmadan pek mümkün olmayacağını da farkındadır. Zola romanında bu konudaki düşüncelerini ortaya koymak için hayatını bilime adanmış olan Jordan karakterinden yararlanmaktadır. Jordan bazen günlerce laboratuvara kapanıp yemeden, içmeden çalışmaktadır. Jordan'ın en büyük hayali bir gün sanayide yaygın olarak kullanılacak ve emeğin yükünü azaltacak olan makinelerin inşasıdır. Bunun gerçekleşmesi de ancak bilimle mümkün olacaktır.

"Ona göre insanlığı gerçeğe, adalete, nihai mutluluğa, ulusların ağır adımlarla, sancılar içinde yönelmekte oldukları o kusursuz beldeye ulaştıracak olan tek şey bilimdi. Bunun dışında kalan kısma kafa yorup üzülme ne gerek vardı? Bilimin ileri gitmesi yeterli değil miydi? Bilim yine de ilerlemeye devam ediyordu; yaptığı her fetih kesin bir nitelik taşıyordu. [...] O da kız kardeşi gibi pek merhametli ve iyi yürekli biri olarak günlük kavgalara kulak tıkıyor, yarınların mutluluğu için diyerek kendisini laboratuvarına kapatıyor, çalışıyor, çalışıyordu..." (Zola, 2010:152)

Bilimin bu kadar ön plana çıkmasının altında yatan en önemli etken şüphesiz Zola'nın natüralist anlayışıdır. Ancak bu noktada Francis Bacon'un bilim hakkındaki düşünceleri ve 'Yeni Atlantis'in Zola üzerindeki olası etkisi göz ardı edilmemelidir. 'Yeni Atlantis'in Türkçe tercümesinin önsözünde yer alan yazısında Atayman'a göre "Francis Bacon'ı öteki ütopyacılar ve düşünürlerden farklı kılan yan, ilerlemeyi bilimin ve (dar anlamda) teknolojinin bağlamı dışında tarif etmemişidir. Bilim her düzlemde hayatı ideal bir toplum düzleminde iyileştirmenin ve kurmanın biricik aracıdır; bu anlamda, akıl-bilim-teknik ayrılmaz bir bütün oluşturur" (Bacon, 2010:24) Zola'nın 'Yeni Atlantis' i okuyup okumadığını bilemiyoruz ancak Emek (Travail) romanında Bacon'un ortaya koyduğu bilim toplumuyla önemli benzerlikler bulunmaktadır. 'Yeni Atlantis'te de olduğu gibi

toplumunun ilerlemesi ve geleceği bilimsiz mümkün olamayacaktır. Ana karakter Luc'ün yeni bir toplum inşası için planı basittir: öncelikle bir kardeşler fabrikası kurulacaktır.

"Bırakın da sözümü bitireyim dostum... Zengin etmek istediğim siz değilsiniz; ben sözünü ettiğim zavallıları, işçileri zengin etmek istiyorum, adaletsizce düzenlenerek kölelik haline getirilmiş emek kurbanlarını içinde buldukları zindandan çıkarmak istiyorum. [...] Küçük çapta emeği yeniden düzenleyeceğim, yarıncı toplumun bir taslağını oluşturacak olan kardeşler fabrikasını kuracak, onu diğer fabrikayla yani o köleler fabrikasıyla, köle edilen işçinin işkence gördüğü ve onurunun iki paralık edildiği o eski zindanla karşılaştıracam. [...] Jordan gerekli parayı sağlayacak, Bonnaire ve arkadaşları bilek gücü katacak, o da idare edip düşünen güç olacaktır." (Zola, 2010:207-208)

Bu konuşmanın ardından Luc'ün arkadaşı olan Jordan gerekli olan parayı vermeyi kabul etmiştir. Ancak duruma bir bilim adamı kuşkuculuğuyla yaklaşan Jordan, Luc'ün hayalini kurduğu ütöpik sosyalist toplum düzenini gerçekleştirebileceğinden şüphelidir. Ancak yine de arkadaşına destek olmaktan geri kalmaz. Böylece romanın başında beri oluşumuna ortam hazırlanan sosyalist toplumsal yaşam şekillenmeye başlar.

"Tamam dostum... Düşünüzü gerçekleştirmeniz için gereken parayı alacaksınız... Yine de ne yalan söyleyeyim, bu düş gözümde cömertçe girişilen bir ütopyadan başka bir şey değil... Zira beni büsbütün ikna edebilmiş değilsiniz. Bu bilim adamı kuşkumu bağışlayın. Ama ne olursa olsun! Siz mert bir insansınız, yaptınızı deneyin, sizin yanınızdayım." (Zola, 2010:215)

c. Emek (Travail) Ütopyasında Toplumsal Yaşam

Luc, Jordan'ı gerekli olan parayı vermesi konusunda ikna ettikten hemen sonra çalışmalara başladı. İlk önce kuracağı fabrikada çalışacak olan işçilerin kalabilecekleri bir kent inşa etmek için bir arazi satın aldı. Daha sonra da sözünü ettiği kardeşler fabrikasını kurdu. Fabrikanın kurulduğu arazi diğer fabrikanın, yazarın ifadesiyle köleler fabrikasının, bulunduğu yere kadar uzanıyordu. Bu arazilere işçilerin isteklerine göre konutlar yapıldı. Fabrikanın inşasında işçilerin verimliliğini arttırmak için Luc son teknoloji ürünlerden yararlanmaktaydı. Fabrikanın kuruluşunu takip eden yıllarda pek çok işçi fabrikada çalışmaya başladı. Fabrika zamanla diğer fabrikanın yani köleler fabrikasının da hisselerini almış ve bölgedeki tek üretici konumuna gelmişti. Elde edilen bu başarı sadece üretimle ve ekonomik kalkınmayla sınırlı değildi. Toplumsal hayatta da köklü değişimler yaşanmaktaydı.

"Luc arazinin ortasına bir de halkevi yaptırmıştı; bu geniş bina içinde okullar, kütüphane, toplantı ve tören salonu, oyun alanları ve banyolar vardı. Fourier'nin fansterinden sadece bu tip bir şeyi korunmuş herkesi evini dilediği gibi yaptırmakta özgür bırakmış, kimseyi sıraya girme zorunda bırakmamış, ancak kimi kamu hizmetleri için katılımın zorunluluğuna işaret etmişti. Nihayet arka tarafa genel alışveriş merkezleri kurulmaya, giderek genişlemeye başladı; bir fırın, kasap, bakkal açılmış, kıyafetler, kap kacaklar, gerekli birtakım ihtiyaçların satılması için de fabrikayı idare eden üretim kooperatifine karşılık bir tüketim kooperatifi kurulmuştu. Gerçi her şey henüz çekirdek halindeydi; ama yaşam giderek artıyordu, yapıt üzerine bir kanı da bulunabilirdi artık..." (Zola, 2010:222)

Kent yaşamında yaşanan bu dönüşüme paralel olarak fabrikalardaki iş ortamı da tamamen değişmiş durumdaydı. Yukarıda bölümlerde değindiğimiz üzere fabrikalardaki tehlikeli işlere ve sağlıksız koşullara Zola'nın Emek ütopyasında yer yoktu. Luc, toz toprak içinde bulunan diğer fabrikaların hangarlarını gördükten sonra yeni kurmuş olduğu fabrikada oldukça sağlıklı ve güvenli hangarlar inşa ettirmişti.

"Fabrikada salonlar ve atölyeler güneşin verdiği sağlıklı aydınlık ve içlerine dolan bol temiz hava korunarak genişletilmişlerdi. Dört bir taraftan sular akıyor, beton zemin yıkıyor, toz zerrecikleri böylelikle ortadan kalkıyor, eskiden kapkara bir çamur altında olan emek alanı şimdi parıl parıl parlıyordu. Geniş camların altında insan kendisini neşe dolu, zengin bir salona girmiş gibi hissediyordu. Artık hemen hemen her iş makinelerle yapılıyordu; elektrikle çalışan bu makineler yan yana dizilmiş görkemli bir manzara oluşturuyor, her zaman çalışmaya hazır olan, hiç yorulmayan bir işçi ordusu gibi yükseliyordu. Madeni kolları eskirse yerine yenisi takılıyordu, acmın ne olduğunu da bilmiyorlardı, insanın çilesi kısmen de olsa ortadan kalkmıştı." (Zola, 2010:219)

Platon'un 'Devlet'inde olduğu gibi Zola, Emek (Travail) ütopyasını özel mülkiyet anlayışının olmadığı aksine kolektif anlayışın hüküm sürdüğü bir toplum düzeni üzerine kurmaktadır. Bu toplum düzeni içinde bir kişinin mutlu olabilmesi için önce toplumun mutlu olabilmesi gerekir; yine aynı şekilde bir toplumun mutlu olabilmesi için de her bireyin tek tek

mutlu olması gerekmektedir. Bir iş sadece bir kişiye değil, toplumdaki her bireye ait olmalıdır. Aynı şekilde bir tarım arazisinin insanın kendi malı olmasından ziyade toplumun ortak malı olması gerekir. Bir işte bir kişinin günde sekiz saat çalışması yerine, aynı işte dört kişinin ikişer saatten çalışması daha verimli olacaktır. Böylece ikişer saatlik periyotlarla başka işlerde de çalışan işçiler iş monotonluğundan kurtarılmaktadır.

“Adolphe ellerini yıkadıktan sonra:

- *Acelem var da... dedi. Pek sevdiğim bir masa modeli var, onu bitireceğim. Diğer iki saatimi de marangozluk atölyelerinde çalışarak geçireceğim!*

Gerçekten de hem marangoz hem de döküm ustasıydı. Çağının tüm gençleri gibi dar bir alanda sıkışıp kalmamak için birçok sanat öğrenmeyi tercih etmişti. Böylelikle harcanan emek yenilenerek, çeşitlenerek bir zevk ve dinlence alıyordu.” (Zola, 2010:221)

Gençlerin bu durumda olmasında emek ütopyasında onlara verilen eğitimin çok büyük payı bulunmaktadır. Zira burada gençler çok küçük yaşlardan itibaren farklı alanlarda eğitime tabi tutulmaktadırlar. Pek çok iş ve sanat dalları konusunda ciddi eğitimler almaktadırlar. Zola söz konusu sosyalist ütopyik toplumunda gençler ve çocuklar için Tommaso Campanella'nın 'Güneş Ülkesi'nde bahsetmiş olduğu eğitim sistemine benzer bir eğitim sistemi ortaya koymaktadır. Bu eğitim sisteminde çocuklar kız-erkek ayrımı yapılmaksızın sanat ve zanaat alanlarında eğitime tabi tutulmaktadırlar. Bunun yanı sıra gençler çeşitli sportif faaliyetlerde de bulunarak bedenlerini de tıpkı zihinleri gibi güçlü tutmaktadırlar.

“Okullar binanın bütün bir kanadını dolduruyor, kütüphane, oyun alanları ve banyolar diğer kanatta bulunuyordu. [...] Bu okullar üç ayrı amaca bölünmüşlerdi; biri çalışan annelerin kundaktaki bebeklerini dahi bırakabildikleri bir kreşti, diğeri bilindiği tabiriyle bir okuldu, beş şubeye ayrılmıştı ve tam eğitim veriyordu, üçüncü okul ise çıraklık atölyelerinden oluşuyordu. Okulun beş sınıfına giden öğrenciler aynı zamanda bu atölyelerde çalışıyorlar, genel bilgilerinin gelişmesi ölçüsünde zanaat öğreniyorlardı. Kız, oğlan ayrımı yoktu; çocuklar beşikten başlayarak karışık sınıflarda, yaşamda olacağı gibi dirsek dirseğe aynı sırada oturuyor, hep birlikte atölyelerde meslek öğreniyor, oradan ancak evlenecekleri zaman ayrılıyorlardı.” (Zola, 2010:233-234)

Çıraklık atölyelerinde çocuklara verilen kurslar onların beyin gücünün yanında kas gücünün de geliştirilmesi için düzenlenmektedir. Bu kurslarda her çocuğun bir el sanatı bilmesi zorunlu hale getirilmiştir. Çocuklar bu kurslara öğretmenlerinin onları yeteneklerine göre yönlendirmesi sonucunda katılmaktadırlar. Böylece her çocuk hiç sıkılmadan, aksine zevk alarak, çeşitli sanatsal faaliyetlerde bulunmaktadır. İş hayatına atıldığı zaman da iki saat boyunca bir zanaatla uğraştıktan sonra iki saat ilgi alanına göre çeşitli sanatsal faaliyetlerde bulunmaktadır. Böylece hiçbir işçi, bir işi saatler boyunca yapmak zorunda kalmamaktadır.

Çocukların eğitimi için yapılan bu çalışmaların yanı sıra Emek ütopyasında çocukların ve gebe kadınların bakımı için ücretsiz bakımevleri de kurulmuştur. Gebe kadınlar doğum yapır sağlıklı bir şekilde çocuğunu kucağına alana kadar; hasta çocuklar ise iyileşinceye kadar burada kalmaktadırlar.

“[...] Kazanılan tüm gelir Guerdache'nin hasta çocuk ve gebe kadınlara bakımevi olarak düzenlenmesine harlandı. Yataklar getirilmiş, ücretsiz barındırma büroları kurulmuştu. Çiçeklerle dolu bahçe artık ufaklıkların mülkü olmuştu. Anneler orda iyileşiyor, tüm halk herkesin malı olan bir konakmuşçasına oraya eğlenmeye geliyordu.” (Zola, 2010:143)

Emek ütopyasında toplumsal alanda yaşanan bu gelişmeler sadece işçiler ile sınırlı değildir. Zira toplumsal dönüşümün ve gelişimin sadece toplumun bir kesimiyle gerçekleşmesi mümkün değildir. Bunun için toplumun tüm kesimlerinin bu dönüşüme ve gelişime dâhil edilmesi gerekmektedir. Bu yüzden yazar, Beauclair ve çevresinde yaşayan çiftçileri de bu ütopyik sosyalist toplum düzenindeki kolektif sisteme dâhil etmiştir. Böylece bu sistem içinde yer alan köylüler de oldukça mutlu bir yaşam sürmektedirler.

“Bu yüzden de Combettes köylüsü toprağını toplu bir şekilde ekip biçmeye başladığında büyük bir ders almış oldu. Gübreyi çok ucuza satın alıyorlar, ekmek, şarap ve sebze karşılığında Crecherie'den tarım alet ve makineleri satın alıyorlardı. Erişmiş oldukları gücü onlara asıl veren şey, köy ve fabrika arasındaki elbirliği idi. İşçinin karnını doyuracak olan ekmeği sağlayan köylü ile onun toprağı ekilip biçilsin diye gerekli demiri sağlayan işçi arasındaki evvel ezel düşlenen dayanışma nihayet sağlanmıştı. Crecherie Combettes Köyü'ne muhtaçtı, Combettes Köyü de Crecherie'siz olamazdı.”

Nihayet birleşme sağlanmıştı, bu bereketli evlilikten yarının mutlu toplumu doğacaktı!” (Zola, 2010:61)

Emek ütopyasında işçi ile köylü arasında tam bir takas özgürlüğü vardır. Herkes özgürce istediği malzemeyi takas yolu ile birbirinden tedarik edebilmektedir. Artık ne yasalar ne kurallar ne de o eski kokuşmuş toplum sözleşmesi geçerlidir! Artık işçinin ve köylünün emeğini sömüren tüccarlara ve burjuvalara yer yoktur. Artık toplumsal yapıda paranın ne önemi ne de etkisi vardır. *“Artık sokak bütün o sefaletinden ve acılarından arınmıştı; paradan ve enerjiden yiyen, gereksiz bir çark olan ticaretin, elde ettiği kâr ile diğerlerinin yoksulluğunu artıran dükkânları devrim fırtınasına kapılıp sürüklenmişlerdi.” (Zola, 2010:265)* Artık işçilere ve köylülere insan oldukları için değer verilmektedir. Tüm kentte sevgi tohumları ekilmiştir ve insanlar huzur ve barış içerisinde yaşamlarını sürdürmektedir. Eski düzende bayramlarda dahi çalışmak zorunda olan işçiler şimdi yılın farklı zamanlarında ilan edilmiş olan işçi bayramlarını kutlamaktadırlar.

“Beauclair çalışmadan geçecek olan şenlik günü ile daha da neşelenmişti; bütün evler süslenmişti, kapılara asılmış olan rengârenk kumaşlar sabah melteminde dalgalanıyordu. Kapı girişlerine güller serpilmişti; yollar dahi güllerle bezenmişti, kent adeta düğün sabahı süslenen bir gelin gibi güller içindeydi... Dört bir yandan müzik sesleri yükseliyordu; gençlerin şarkıları sonsuz dalgalarla yükseliyor, çocukların billur sesleri adeta güneşe erişerek eriyip gidiyordu. [...] Kadınlar güzelliğine karşın pek alçakgönüllü olan elbiseleri içinde daha da bir hoşlardı. Nakit ödeme ortadan kalkalı, altın sadece mücevher olarak kullanılıyor, her kız doğduğunda çocukların oyuncaklarının hazırlanması gibi, bilezik ve yüzüklerini hazır buluyordu. Altın artık sadece bir süs aracı haline indirgenmişti, bir değeri yoktu; elektrik ocakları yakında sayısız elmaslar, zümrütler, yakutlar üretecek, kadınları tepeden tırnağa süse boğacaktı...” (Zola, 2010:266)

Diğer ütopyalarda da olduğu gibi burada yazar kesin bir zaman diliminden bahsetmemektedir. Zira ütopyaların temel özelliklerinden birisi de zaman kavramının olmamasıdır. Onun için Zola ‘zamanla’, ‘yakında’ ya da ‘aradan uzun yıllar geçti’ gibi ifadeler kullanmaktadır. Böylece okur zaman kavramını yitirerek rasyonel olarak düzenlenmiş bu toplumsal değişime ve yaşama odaklanmaktadır.

5. Sonuç

Emek (Travail) ütopyası üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde yazar ütopyanın oluşmasını zorunlu kılan ve ütopyanın oluşmasına ortam hazırlayan nedenleri belirtmektedir. İkinci bölümde genel olarak sosyalist ütopyik toplum düzenine geçiş için yapılması gerekenlerden ve yapılanlardan bahsedilmektedir. Üçüncü bölümde ise, ortaya çıkan sosyalist ütopyik toplum düzenindeki insanlardan ve onların hayatlarından örnekler verilmektedir. Bu üç bölümde yazar olayları okuyucuya natüralist bakış açısıyla kuşbakışı bir anlatım tarzıyla sunmaktadır. Okur bu tarz bir anlatım ile her şeyin farkına varıp gerekli ayrıntıları görebilmektedir. Böylece anlatımda bir bütünlük sağlanmaktadır. Roman bu yönüyle de ütopya yazılarının genel özelliklerini taşımaktadır. Zira Veysel Atayman’ın *Güneş Ülkesi* adlı eserin Türkçe tercümesinin ön sözünde belirttiği üzere *“ütopyik anlatımın bir başka özelliği de yazarının okura kuşbakışı, her şeyin belirlenebileceği, gerekli ayrıntıların rahatlıkla öne çıkartılabileceği bir bütünlük sunmasıdır.” (Campanella, 2011:8)*

Ütopyalarda bireylerin mutluluğu ancak rasyonel olarak düzenlenmiş bir toplum düzeninin içinde mümkün olmaktadır. Bu yüzden Zola oluşturduğu ütopyik sosyalist toplumunda natüralist bir yazar olmanın verdiği etkiyle toplumsal yapıdaki bütün değişimleri rasyonel bir temel üzerine inşa etmiştir. Romanda yer alan kişiler arasındaki ilişkiler, dostluklar ve düşmanlıklar her zaman rasyonel bir düzen içerisinde okuyucuya sunulmuştur. Romandaki olay örgüsü okuyucunun zihninde herhangi bir mantıksal boşluk kalmayacak şekilde kurgulanmıştır. Böylece anlatılan ütopyik toplum yapısının okuyucu tarafından gerçemiş gibi algılanması sağlanmıştır. Atayman’ın da dediği üzere *“ütopyaların en belirgin özelliği, toplum tasarımlarının hep ‘akıl’ kılavuzluğunda şekillenmesidir. Mutluluğun, duyguların, ancak akıl (Yeni Atlantis’te bilim) kurduğu düzenin içinde gerçekleştirilebileceğine duyulan sarsılmaz inanç, hemen her üç ütopyada da toplumu ve insanları aklın araçları düzlemine indirger.” (Campanella, 2011:9)* Zola’nın *Emek (Travail)* romanındaki ütopyik sosyalist toplum düzeni, akıl temelinde emek ve bilim üzerine inşa edilmiştir. *Emek (Travail)* bu açıdan Francis Bacon’un ‘Yeni Atlantis’ine çok

benzemektedir. Bacon'a göre bilim sayesinde ortaya çıkmış olan ideal bir toplum zamanla kendi ideal insanını da yaratacaktır. Zola'nın romanında da emek ve bilim sayesinde ortaya çıkmış olan ideal toplum daha sonraki dönemde kendi ideal insanını yaratmıştır. Ayrıca Zola, ideal toplum düzeni için Platon'un ve More'un ütopyalarında ifade ettikleri kolektif anlayışı Campanella'daki sosyal toplum düzeniyle birleştirerek okuyucuya sunmuştur.

Sonuç olarak her ne kadar natüralist bir yazar olarak bilinse de Zola bu romanı ile kendi sınırlarının ötesine geçmiştir. Böylece okuyucuya ne kadar geniş bir hayal gücü olabileceğini de göstermiştir. Romanlarında doğallığın ve var olanın izinden ayrılmamış olan Zola bu romanında var olanı biraz daha idealleştirme yoluna giderek emek ve bilim üzerine kurduğu sosyalist ütopyik toplum düzenini okuyucuya sunmuştur. Zola, ana karakter Luc aracılığıyla kurguladığı bu toplum düzeninin tüm dünyaya yayılacağı inancını hep taşımıştır. Maalesef yazarın kurguladığı gibi bir toplumsal düzen mevcut kapitalist sistem içerisinde bugün bile oldukça ütopyiktir!

KAYNAKÇA

- BACON, Francis (2010). Yeni Atlantis (Çeviri: Cenk Saraçoğlu), İstanbul: Bordo Siyah Dünya Klasikleri.
- CAMPANELLA, Tommaso (2011). Güneş Ülkesi (Çeviri: Veysel Atayman), İstanbul: Bordo Siyah Dünya Klasikleri.
- ÇETİŞLİ, İsmail (2006). Batı Edebiyatında Edebi Akımlar, Ankara: Akçağ Yayınları.
- GOLDMANN, Lucien (1964). Pour une sociologie du roman, Paris : Gallimard.
- KUMAR, Krishan (2005). Ütopyacılık (Tercüme : Ali Somel) İmge Kitabevi.
- MANNHEIM, Karl (2009). İdeoloji ve Ütopya (Çeviri: Mehmet Okyavuz), Ankara: De ki Basım Yayım
- MORE, Thomas (2010). Ütopya (Çeviri: Necmiye Uçansoy), İstanbul: Bordo Siyah Dünya Klasikleri
- POSPELOV, Gennadiy Nikolayeviç (1967). Littérature et sociologie, Revue International des Sciences Sociales, Sociologie de la création littéraire, Volume XIX, N 4, Unesco, Paris : Créte, p. 574-575.
- VILLERMÉ, Louis-René (2006) Tableau de l'état physique et moral des ouvriers employés dans les manufactures de coton, de laine et de soie Textes choisis et présentés par Yves TYL. http://classiques.uqac.ca/classiques/villermé_louis_rené/tableau_etat_physique_moral/villermé_tableau_ouvriers.pdf [23.07.2014]
- ZOLA, Émile (2010). Emek Cilt I & Cilt II (Çeviri: Çiğdem Büyükataman), İzmir: İlya İzmir Yayınevi. <http://tr.wikipedia.org/wiki/Platon> [20.07.2014]
- <http://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%9Ctopya> [20.07.2014]
- http://tr.wikipedia.org/wiki/Thomas_More [20.07.2014]
- http://tr.wikipedia.org/wiki/Tommaso_Campanella [20.07.2014]
- http://tr.wikipedia.org/wiki/Francis_Bacon [20.07.2014]
- http://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0deal_Devlet [20.07.2014]
- <http://tr.wikipedia.org/wiki/Farabi> [20.07.2014]
- http://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0bn-i_Tufeyl [20.07.2014]
- <http://tr.wikipedia.org/wiki/Pozitivizm> [21.07.2014]